

Economie Integraal vwo 2e druk

Samenvatting hoofdstuk 1 Schaarste en welvaart

1.1 *Inkomen en welvaart*

Wat is het verschil tussen inkomen en welvaart?

Inkomen en welvaart zijn verschillende begrippen. Bij het inkomen gaat het vooral om het reëel inkomen, het nominaal inkomen gecorrigeerd voor inflatie. Het reëel inkomen is een maatstaf voor de koopkracht van het inkomen. Welvaart is een breder begrip dan inkomen, het zegt iets over de manier waarop we de schaarste ervaren. Welvaart is dus een subjectief begrip.

De welvaart neemt toe als de schaarste verminderd wordt. Schaarste wordt bepaald door behoeften en middelen. Als de behoeften constant blijven en de middelen nemen toe, dan neemt ook de welvaart toe.

In de praktijk blijkt echter dat mensen met het toenemen van de middelen hun behoeften naar boven bijstellen. Daar komt bij dat het voorzien in meer middelen soms neveneffecten met zich meebrengt. We hebben wel meer goederen, maar de productie ervan leidt bijvoorbeeld tot CO₂-uitstoot en lawaai.

1.2 *Schaarste en keuzen*

Op welke manier dwingt schaarste tot het maken van keuzes?

Het keuzeproces kan worden verduidelijkt met een budgetlijn. Bij een keuze tussen twee producten neemt een budgetlijn wiskundig gezien de volgende vorm aan: $y = p_1 q_1 + p_2 q_2$, waarin y het inkomen voorstelt, p de prijzen en q de hoeveelheden. Bij een gegeven inkomen leidt de keus voor meer 'bioscoopjes' voor een geringere consumptie van hamburgers. Er moet nu eenmaal gekozen worden.

De prijs van het opgeofferde product vormt de opofferingskosten of alternatieve kosten. Voorbeelden gaan gemakshalve vaak over de keuze tussen twee producten, maar in de praktijk moet je vaak kiezen uit meer dan twee producten. De opofferingskosten worden dan bepaald door de niet-gekozen mogelijkheid die het meest opbrengt. Een stap verder gaat het inbrengen van de subjectieve waardering van een alternatieve mogelijkheid. De kosten van het opgeofferde alternatief worden mede bepaald door je waardering van het product.

1.3 *Arbeidsdeling en ruil*

Op welke manier wordt de welvaart bevorderd door arbeidsdeling en ruil?

Door arbeidsdeling of specialisatie kan de productiviteit sterk worden vergroot. Tegenwoordig spelen andere factoren een belangrijker rol als het gaat om de toename van de arbeidsproductiviteit, zoals automatisering en scholing. Arbeidsdeling komt niet alleen voor binnen bedrijven, maar ook in gezinnen en tussen bedrijven.

Binnen gezinnen kun je denken aan arbeidsdeling tussen man en vrouw. Nog steeds verdienen mannen per uur meer dan vrouwen. Als mannen meer gaan werken in het huishouden, zijn de opofferingskosten daarvan hoger dan ze voor vrouwen zijn.

Arbeidsdeling tussen bedrijven vind je o.a. terug in de bedrijfskolom. Arbeidsdeling maakt ruil noodzakelijk. Daarbij is het belangrijk dat de eigendomsrechten goed zijn vastgelegd. Hoge transactiekosten kunnen de ruil bemoeilijken. Op de woningmarkt en in de internationale handel zijn de transactiekosten vaak aanzienlijk.

1.4 Ruilen en geld

Op welke manier vergemakkelijkt het verschijnen van geld de ruil?

Zonder geld is ruil altijd direct. Geld heeft de indirecte ruil mogelijk gemaakt. Vertrouwen is essentieel als het om het gebruik van geld gaat. Geld moet immers weer door een ander worden geaccepteerd. Geld kan diverse functies hebben: ruil-, reken- en opspaarmiddel.

In het verleden bleek edelmetaal (goud, zilver) het meest geschikt om als geld dienst te doen. In kleine hoeveelheden representeerde het al een hoge waarde. Bovendien was edelmetaal gemakkelijk deelbaar.

Vooraf bij munten speelt het onderscheid tussen nominale en intrinsieke waarde een rol. Als de intrinsieke waarde hoger komt te liggen dan de nominale waarde, treedt de wet van Gresham in werking: de 'goede' munten verdwijnen uit omloop.

Het tegenwoordige geld, dat uit chartaal en giraal geld bestaat, heeft nauwelijks nog een intrinsieke waarde. In de loop van de twintigste eeuw is de samenstelling van de maatschappelijke geldhoeveelheid veranderd: het giraal geld heeft het chartaal geld sterk teruggedrongen.